

Az óra időpontja és helyszíne: **2017. 04.06. 8:00 földrajz terem**

Osztály: **10.B**

Iskola neve és címe: **ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium**, 1053 Budapest, Papnövelde utca 4-6.

Tanít: **Csizmadia Anna Fruzsina** (K9956V)

Témakör megnevezése: **Európa regionális földrajza**

Tanítási egység (téma) címe: **Jugoszlávia utódállamai**

Az óra (jellemző) típusa: Új ismereteket feldolgozó óra

1. Előzmények: Az Európai Unió működésének és tagállamainak ismerete, a délkelet-európai térség és a Balkán természetföldrajzi jellemzői, a közép-kelet-európai országok sajátos fejlődési útjai

2. Tantervi követelmények

2.1. A tanítási óra oktatási céljai: A jugoszláv utódállamok (délszláv országok) jelenlegi politikai és gazdasági-társadalmi szerepének megértése a közös múlt és az etnikai-vallási konfliktusok tükrében. Az országok eltérő fejlődési útjainak megismerése, a fejlődést nehezítő társadalmi- gazdasági tényezők kiemelése.

2.2. A tanítási óra képzési, fejlesztési céljai: Az ismeretek részben önálló, részben pedig csoportos feldolgozása, a tanultak kérdésdominó-játékkal történő rögzítése, a tanultakban szereplő helyszínek felismerése képanyag-mozgóképanyag és tanári magyarázat segítségével

2.3. A tanítási óra nevelési céljai: más kultúrák megismerése és értékeinek tisztelete, érdeklődés kialakítása a Balkán országait érintő események, témák megismerése iránt, a korábban egy országhoz tartozott államok különbségeinek és azok okainak feltárása

2.4. Oktatási követelmények:

- a. Fogalmak:
megerősítendő fogalmak: Alpok, Balkán-félsziget, Dinári-hegység, éghajlatválasztó hegység, perszonálunió, szocializmus, euró-zóna, etnikai feszültség, kisebbség, ENSZ, EU
új fogalmak: etnikai tisztogatás, tagállam, nemzetállam, szövetségi állam, Ljubljana, Dubrovnik, Zágráb, Szarajevó, Mostar, Pristina, Podgorica, Kotori-öböl, Bor, Kragujevac, Belgrád, Vajdaság, Szabadka, Újvidék, Szerémség,
- b. Folyamatok:
megerősítendő folyamatok: nemzetiségi ellentétek, a közép-kelet-európai térség fejlődése
új folyamatok: Jugoszlávia államalakulatának felbomlási fázisai, az utódállamok eltérő fejlődési útvonalai, közeledés Nyugat-Európához és az Európai Unióhoz
- c. Összefüggések:
eltérő kultúrákból eredő konfliktusok, azok vallási, etnikai és politikai összefüggései, az egyes országok Európában elfoglalt helye és jelentősége, a múltbéli és a jelenlegi gazdasági helyzet, elmaradottság, gazdasági erőforrások és ráépülő iparágak, háborús múlt és megbékélés

- d. Fejlesztendő készségek, kompetenciaterületek: a diákok kommunikációs és szociális kompetenciájának fejlesztése a feladatban való együttműködés által, állampolgári kompetencia fejlesztése, a nemzeti öntudat fejlesztése a szomszéd országok hazánkkal való múltbeli és jelenlegi kapcsolatának tudatosításával, a magyarsághoz kapcsolódó országrészek megismertetésével, lényegkiemelés és problémamegoldó készség fejlesztése, empátikus készség és kritikus gondolkodás fejlesztése
- e. Főbb tanulói tevékenységek: olvasott szövegek értelmezése, lényeg kiemelése és jegyzet készítése, hallott ismeretanyag megértése, vizuális elsajátítása, képanyag elemzése és az ismeretek alapján való felismerése

3. Szemléltető és munkaeszközök: laptop, projektor, PPT, nyomtatott színes kártyák, nyomtatott kérdéskártyák, képek, YouTube videó, tábla, kréta

4. Felhasznált irodalom:

Európa regionális földrajza 2. (szerk. Probáld Ferenc–Szabó Pál), 2012, ELTE Eötvös Kiadó

Földrajz 10 kísérleti tankönyv (Arday István–Sáriné dr. Gál Erzsébet–dr. Kőszegi Margit–Ütőné dr. Visi Judit), 2015, OFI

Az óra felépítése

Idő	Az óra menete	Didaktikai mozzanat	Módszer	Munkaforma	Eszköz
8:00 – 8:01	Az osztály üdvözlése, adminisztráció	–			
8:01 – 8:05	Ráhangelődés az órára, Délkelet-Európáról való általános tájékozottság és korábbi ismeretek felelevenítése kvíz segítségével	megelőző tudás előhívása	kvíz kitöltése okostelefonon a Socrative program Space Race kvíz segítségével	egyéni vagy párban	okostelefon, internet-hozzáférés <i>(kérdések mellékletben)</i>
8:05 – 8:15	Jugoszlávia működése – történeti áttekintés az államalakulat felbomlásáig, térbeli és időbeli változások • az Osztrák-Magyar Monarchia és a török uralom • az I. világháború után • a különutas szocializmus • a délszláv háború és a felbomlás	Új ismeretanyag feldolgozása	megértés képanyag és tanári magyarázat segítségével	tanári magyarázat	kréta, képek <i>(mellékletben)</i>
8:15 – 8:20	Az utódállamok politikai, társadalmi, gazdasági működésének feldolgozása. Öt szöveget fogok kiosztani színes kártyákon, mindegyiken egy vagy több utódállam jellemzői szerepelnek. Mindenki elolvassa a sajátját és kiemelve a lényegét rövid vázlatot készít a füzetébe.	Új ismeretek szerzése és megerősítése	Kártyák kiosztása, szöveg értelmezése, lényeg kiemelése	egyéni munka	színes kártyák az országokkal <i>(szöveg mellékletben)</i>

8:20 – 8:35	Csoportokat alakítanak úgy, hogy egy csoportban legyen mindegyik kártyából. Mindenki ismerteti a kártyáján szereplő országot, az elmondottakból önállóan jegyzetet készítenek a füzetükbe.	Új ismeretek szerzése	a saját kártyájukon megismert jellemzők bemutatása a csoport tagjainak	csoportmunka	színes kártyák az országokkal
8:35 – 8:40	<i>Kérdésdominó</i> Mindenki kap egy-egy kártyát, aminek egyik oldalán egy kérdés szerepel, másik oldalán egy másik kérdés válasza. Akinek a kártyáján van az előtte feltett kérdés válasza, az teszi fel a következő kérdést.	Új ismeretek rögzítése	a csoportban tanultak ellenőrzése, az országokról hallottak rögzítése egymástól való kérdezéssel, kártyák segítségével	osztálymunka	kérdéskártyák (kérdések mellékletben)
8:40 – 8:45	<i>Hol járunk?</i> Kivetített képekről fel kell ismerniük a kártyákon említett helyszíneket.	Alkalmazó rögzítés	a tanult ismeretek vizuális módon való rögzítése		képek, videó (kép, link mellékletben)

1. melléklet: Socrative kvízkérdések (a helyes válaszok sárgával jelölve)

1. Az alábbiak közül melyik tenger mossa Délkelet-Európa partjait?

a) Bering-tenger b) **Adriai-tenger** c) Azovi-tenger d) Tirrén-tenger

2. Magyarország szomszédos országai közül melyik sorolható Délkelet-Európához?

a) Ukrajna b) Ausztria c) Szlovákia d) **Szerbia**

3. Az alábbi hegységek közül melyik NEM érinti Délkelet-Európát?

a) **Appenninek** b) Dinári-hegység c) Alpok d) Balkán-hegység

4. A Dinári-hegység éghajlatválasztó hegység. Milyen éghajlatokat választ el?

a) óceáni és kontinentális b) **mediterrán és kontinentális** c) szubtrópusi és kontinentális d) óceáni és szubtrópusi

5. Mit nevezünk Dalmáciának?

a) egy autómárkát b) **az Adriai-tenger partvidékét** c) az Alpok egyik hegyvonulatát d) egy tavat

6. Melyik nép fennhatósága alá tartozott több évszázadon át a balkáni térség?

a) osztrák b) arab c) **török** d) olasz

7. A Balkán-félsziget Európa egyik legnagyobb átlagmagasságú nagytája

Igaz / Hamis (a válasz megjelölésekor felugró üzenet: Igaz, a félsziget 15%-a fekszik 1000 méternél magasabban)

8. A Dinári-hegység vonulatai főként vulkáni kőzetekből állnak.

Igaz / **Hamis** (a válasz megjelölésekor felugró üzenet: Hamis, a Dinári-hegység mészkőhegység)

9. A Dinári-hegységből érkező száraz bukószelet bórának nevezzük.

Igaz / Hamis

10. A délkelet-európai országok közül Horvátországgal van a leghosszabb közös határszakasza Magyarországnak.

Igaz / Hamis (a válasz megjelölésekor felugró üzenet: Igaz, majdnem 330 km hosszan húzódik a közös határ)

2. melléklet: Jugoszlávia működése – történeti áttekintés az államalakulat felbomlásáig, térbeli és időbeli változások (a táblára felírni kívánt kifejezések aláhúzással jelölve)
- az Osztrák-Magyar Monarchia és a török uralom
 - a. Szlovénia és Horvátország az Osztrák-Magyar Monarchia részei
 - b. Bosznia, Szerbia, Montenegró és Macedónia mintegy ötszáz évig a Török Birodalom területei voltak
 - az I. világháború után
 - a. Szerb-Horvát-Szlovén Királyság jön létre
 - b. 1929-től I. Sándor királyi diktatúrát vezet be, a délszláv népek összetartozását hangsúlyozandó a nevét Jugoszláv Királyságra változtatja
 - a különutas szocializmus
 - a. a II. világháború után újjáalakul Jugoszlávia, Tito vezetésével
 - b. nem voltak megszálló csapatok, a fasisztákat szovjet segítség nélkül verték ki
 - c. föderatív szocialista állam, nem elkötelezett a Szovjetuniónak
 - d. nem tagja a KGST-nek és a Varsói Szerződésnek, nyugattal kereskedik
 - e. különutas fejlődés: kommunista ország piaci viszonyokkal és kisparaszti tulajdonnal
 - a délszláv háború és a felbomlás
 - a. Mi vezetett a felbomláshoz?
 - i. ábra: Jugoszlávia etnikai összetétele
 - ii. nyelvileg, vallásilag nem homogén
 - b. erős központi hatalommal lehetett csak egyben tartani
 - c. nincs politikai munkamegosztás, a szerbek politikai túlsúlya, ők dirigáltak mindenben
 - d. véres polgárháború, ma is látható nyomokkal
 - i. kép: a sarajevo-i nagykövetség tavaly nyári felhívása a taposóaknak miatt
 - e. hét utódállamra bomlik

Sarajevói Magyar Nagykövetség / Embassy of Hungary in Sarajevo
20 July 2016 · €

Felhívjuk a Bosznia-Hercegovinába látogató magyar állampolgárok figyelmét, hogy a POKEMON GO játék NEM veszi figyelembe az aknamezőket, ezért kérjük, hogy kitüntetett figyelemmel legyenek az aknamezőket jelző táblákra! Emellett sajnálatos módon a gyakori esőzések és földcsuszamlások miatt a jelzőtáblák/szalagok mozoghatnak, így egyáltalán nem javasoljuk, hogy lakatlan területre kövessék a játékot.

UPDATE: Az aknamezőket jelző térképet itt tudják letölteni (Figyelem, nagy fájl! 42MB):
<https://goo.gl/WzomC3>

Bővebb utazási tanácsok Bosznia-Hercegovinába indulóknak:
<http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok...>

Konzuli védelemre regisztráció:
<https://konzved.mfa.gov.hu/>

#PokemonGO

Like Comment Share

3. melléklet: Az utódállamok (kártyák szövegei)

1. kártya: Szlovénia

Szlovénia

Elsőként vált függetlenné a jugoszláv tagállamok között 1991-ben. Mind nyelvi, mind vallási szempontból egységes állam, így kiválását nem nehezítették kisebbségi konfliktusok, valamint nem állomásozott a területén a jugoszláv hadsereg. Kis területű – alig közelíti meg a Tiszántúl méretét – és a mesterséges államalakulat egyik határországa, így kedvező helyzete elősegítette függetlenségét. Szlovénia a legiparosodottabb és legfejlettebb területe volt Jugoszláviának, könnyen át tudott állni a piacgazdaságra. Az utódállamok közül a legfejlettebb ország, elsőként csatlakozott az Európai Unióhoz és az eurózónához. Ismert szlovén transznacionális vállalat a háztartási gépeket gyártó Gorenje. Természeti erőforrásait és városai arculatát tekintve a Júliai-Alpok lábánál fekvő kis ország leginkább a szomszédos Ausztriához hasonlít, mezőgazdaságában az alpesi tehenészet Ausztriához hasonlóan jelentős. Mindössze 47 kilométer hosszú tengerpartjának városai kedvelt turistacélpontok, hangulatuk mediterrán itáliai városokéhoz hasonlít. Fővárosa Ljubljana, az Osztrák-Magyar Monarchia városa volt. Magyarország területén, Szentgotthárd környékén is élnek szlovének, őket vendnek nevezzük. Vend nemzetiségű ismert tudósunk Mikola Sándor fizikus.

2. kártya: Horvátország

Horvátország

A magyar királysággal állt perszonálunióban több mint nyolcszáz évig, így mindig is inkább az európai kultúrkörhöz kötődött, mint a keletihez, pl. írásuk is latin betűs. A szerbekkel ellentétben a középkori horvát állam nem az ortodox, hanem a római katolikus egyházhoz csatlakozott, máig is erősen vallásos nemzet, több búcsújáróhely is található az országban. A szerbekkel fennálló évezredes ellentét rányomta a bélyegét a jugoszláv együttműködésre. Függetlensége kinyilvánításakor a jugoszláv szerb vezetés csak bizonyos, szerbek lakta területek átengedésével engedte volna kiválni Horvátországot, ami aztán egy hosszan elhúzódó háborúhoz vezetett (1991–1995). Az önálló Horvátország fővárosa Zágráb lett. Az ország területén csekély létszámú magyar kisebbség él, Eszék környékén. Az ország legnagyobb potenciálját a hosszú tengerpart jelenti, mely nem csak a turisták számára nyújt rengeteg lehetőséget, de a kikötőkben kiépült iparágak – vegyipar, hajógyártás és cementgyártás Split és Fiume kikötőiben – is kihasználják, a hazánkba érkező Adria kőolajvezeték is egy horvát kikötőből indul. Napjaink egyik legnépszerűbb amerikai sorozata, a Trónok Harca valamint a Star Wars 8 stábja is forgatási helyszínéül választotta Dubrovnik városát. A kis szigetek, tengerparti műemlékvárosok mellett a nemzeti parkok is nagy vonzerőt jelentenek, legismertebb a Plitvicei-tavak, mely Európa egyik legszebb vízesés rendszere.

3. kártya: Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovina

Mivel minden oldalról jugoszláv tagállamok vették körül, központi, jól védhető helyzete miatt itt összpontosult a hadiipar. Az ország elszakadása véres háborúba torkolt. Ennek legfőbb oka, hogy lakossága etnikailag nem egységes, a mohamedán vallású bosnyákok mellett a lakosság 30%-a ortodox szerb. A háború vallási, etnikai tisztogatással járt, de a népiirtás mellett a műemlékeket sem kímélték, ekkor robbantották fel a több mint négyszáz éves mostari Öreg-hídat is. A híd nem csupán Csontváry Kosztka Tivadar festményéről nevezetes, napjainkban a Neretva fölött átívelő 27 méter magas hídon sziklaugró versenyeket rendeznek. Az 1992-1995 közt zajló véres háborút lezáró békeszerződés két részre osztotta az országot, egy bosnyák-horvát lakosságú és egy szerb területre. Az ország fővárosa Szarajevó, melyhez az első világháború kirobbanása is köthető, itt lett

merénylet áldozata Ferenc Ferdinánd Habsburg trónörökös. A mindennapi életben máig érezhetők az etnikai ellentétek, Mostar városában külön gimnáziumot és focicsapatot tartanak fenn a bosnyák és a horvát gyerekeknek. Az ország élén az aktuális államfő mellett egy ENSZ főképviselő áll, akinek vétőjoga van a béke megőrzése érdekében. A háború nyomai ma is jól láthatók az országban, az erdők napjainkban is tele vannak élesített taposóaknákkal.

4. kártya: Macedónia, Montenegró és Koszovó

Macedónia

Lakossága nem teljesen egységes, az ortodox macedón többségű országot negyed részben muzulmán vallású albánok lakják. Napjainkban is elmaradott ország, az analfabetizmus ma is 10% fölött van. Virágzik a feketegazdaság, jelentős mennyiségű ópiumot állítanak elő.

Koszovó

Korábban Szerbia autonóm tartománya volt. 2008-ban vált függetlenné, fővárosa Pristina lett. Lakosságának túlnyomó többsége muzulmán vallású albán. Függetlenségét többek között Szerbia, Oroszország és az ENSZ mai napig nem ismeri el. Gyakorlatilag most is nemzetközi ellenőrzés alatt áll. Bár az Európai Uniónak nem tagja, az eurózónához csatlakozott.

Montenegró

2006-ban vált függetlenné Szerbiától, a NATO-hoz 2015-ben csatlakozott. Fővárosa Podgorica. Területének nagy részét a Dinári-hegység vonulatai foglalják el, innen ered neve is: *monte negro*, azaz fekete hegy. A főként cigaretta- és embercsempészetből élő kis ország kitörési pontja lehet a turizmus, A Kotori-öböl környéke egyre népszerűbb célpont.

5. kártya: Szerbia

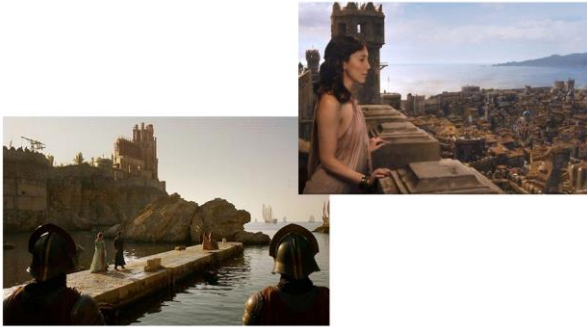
Szerbia

Szerbia volt a legnagyobb és a legnépesebb a volt jugoszláv tagköztársaságok között, de a határain túl is él jelentős szerb lakosság a többi államban. Szerbia iparát a koszovói háború légbombázásai lerombolták, ahogyan a Duna-hidakat is. Jelentős külföldi tőke és nemzetközi hitelek segítségével igyekezik talpra állni. A Szerb-érchegység bányáiban főleg rezet bányásznak – a bori rézbányában volt munkaszolgálatos Radnóti Miklós is. Kragujevac városa az autó- és fegyvergyártásáról ismert Zastava központja, Fiat-modellek és Iveco kisteherautók készülnek itt. Fővárosa, a Duna és a Száva összefolyásánál fekvő Belgrád neve *fehér várat* jelent, utalva erre egykori magyarországi végvárunkra, Nándorfehérvárra. A város a Duna és a Száva összefolyásánál fekszik, így a nemzetközi vízi közlekedésben nagy szerepe van. A történelmi Magyarország déli határsávjának számító Vajdaság ma Szerbia autonóm közigazgatási területe, melynek lakossága közel 300.000 fős magyar kisebbséget is magába foglal. Vajdaság központja Újvidék, legnépesebb magyar városa pedig Szabadka, a magyarok aránya itt ma is 40% körül van. A Vajdaság, legfőképpen Bácska termékeny löszös síksága az ország éléskamrája, fő növényei a búza, kukorica, cukorrépa, napraforgó, olajrepcse. A Duna és a Száva által közre zárt Szerémség területén pedig szőlőültetvények találhatók.

4. melléklet: Kérdésdominó kártyák szövegei

Kérdés	Válasz
Itt készülnek a Zastava-gyár autói	Koszovó
Az EU-nak nem, de az euróövezetnek tagja	Bor
E város rézbányászatáról ismert, itt volt munkaszolgálatos Radnóti Miklós	Szlovénia
Az első tagállam, amely kivált a jugoszláv államszövetségből	Gorenje
Szlovén nagyvállalat, főként háztartási gépeket gyárt	albán
Koszovó lakosságát legnagyobb részben ez a nemzetiség alkotja	Dubrovnik
Hol forgatják a Trónok Harcát?	Nándorfehérvár
Mi volt Belgrád korábbi elnevezése?	mert központi helyen volt a tagállamok között
Miért Boszniába települt a jugoszláv hadiipar?	Vajdaság
Hogy hívják Szerbiának azt az autonóm tartományát, ahol a magyar lakosság is él?	mostari Öreg-híd
Melyik többszáz éves törökkori építményt festette meg Csontváry?	Szabadka
Melyik szerbiai városban találjuk a legnagyobb létszámú magyarságot?	fekete hegy
Mit jelent Montenegró neve?	Horvátország
Melyik ország élt évszázadokon át a magyar korona fennhatósága alatt?	vendek
Hogy nevezzük a magyarországi szlovén kisebbséget?	szerbek és macedónok
Melyik két népcsoport gyakorolja az ortodox vallást?	ENSZ főképviselő
Ki felel Bosznia-Hercegovina békéjének megőrzéséért?	szőlőültetvények
Mi található Szerémség területén?	Macedónia
Melyik a volt utódállamok közül a jelenleg legelmaradottabb?	Szarajevó
Mi Bosznia-Hercegovina fővárosa?	Montenegró
Melyik ország kedvelt turisztikai célpontja a Kotori-öböl?	Kragujevac

5. melléklet: *Hol járunk?* feladat képei

	Mostar (Öreg-híd)
	Dubrovnik, Trónok Harca forgatás
	Plitvicei-tavak, Horvátország
	Kotori-öböl, Montenegró
	bori rézbánya, Szerbia

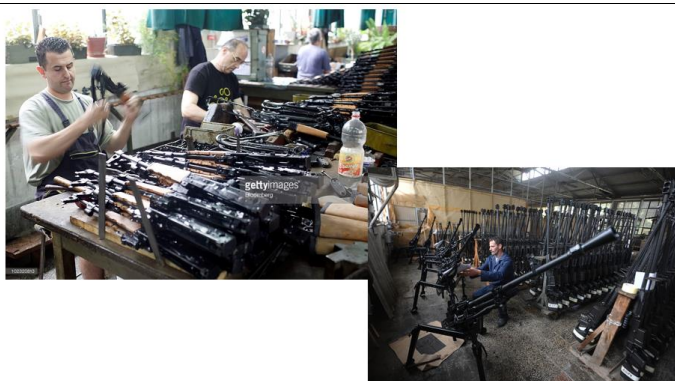
Szarajevó, Bosznia (Ferenc Ferdinánd elleni merénylet)

egy horvát kikötő (Adria kőolajvezeték építése)

Belgrád, Szerbia (A Duna és a Száva összefolyása, jobb oldalt a belgrádi (nándorfehérvári) vár)

Zastava fegyvergyár, Kragujevac, Szerbia

A feladatkártyán említett sziklaugró verseny videója érdekességként, szintén a helyszínen felismerésével: <https://www.youtube.com/watch?v=9Timlj8-vI0>